

**ALBERT EINSTEIN VE
GÖRECELİK HAYATI
VE FİKİRLERİ**

Merve çalışır ve Dr. Adil Denizli

Hacettepe Üniversitesi, Kimya Bölümü, Beytepe, Ankara

MERAKLI VE BAĞIMSIZ BİR ÇOCUK 1879–1901

“ÇOK ŞİŞMAN!” DEDİ BÜYÜKANNE JETTE, TORUNU ALBERT’İ İLK KEZ GÖRDÜĞÜNDE. “ÇOK ŞİŞMAN!” DİYE TEKRARLADI. ANCAK PAULINE EINSTEIN, BEBEĞİNİN VÜCUDU HAKKINDA ENDİŞELENMİYORDU. ANCAK, KAFASININ GARIP GÖRÜNDÜĞÜNÜ DÜŞÜNDÜ. ÇOK BÜYÜKTÜ VE KOMİK BİR ŞEKLİ VARDI. BU NORMAL MİYDİ? BU ONUN İLK ÇOCUĞUYDU VE ENDİŞELENMESİ DOĞALDI. AMA DOKTORU ALBERT’İN GAYET İYİ OLDUĞUNU SÖYLEDİ. BİR GÜN OĞLUNUN O TUHAF GÖRÜNÜMLÜ KAFASINDAN ÇIKACAK PARLAK BULUŞLAR HAKKINDA BİR FİKRİ YOKTU.

Einstein'ın doğum yeri Ulm II. Dünya Savaşı'nda Müttefik bombardımanı sırasında yok edildi.

HERMANN VE PAULINE

Albert Einstein 14 Mart 1879 Cuma günü doğdu. Babası ve annesi Hermann ve Pauline Einstein, Almanya'nın Ulm şehrinde 20 Demiryolu İstasyonu Caddesinde küçük bir dairede yaşıyorlardı. O zamanki çoğu çocuk gibi Albert da evde doğdu.

Einsteinlar, Albert doğmadan iki buçuk yıl önce evlenmişlerdi. Pauline Koch, zengin bir tahıl tüccarının kızıydı ve dört çocuğun en küçüğüydü. Hermann Einstein ile evlendiğinde sadece 18 yaşındaydı. 8 Ağustos 1876'da Pauline'in büyüdüğü Cannstatt kasabasında evlendiler. Düğünden sonra ilk evleri Buchau köyündeydi.

Yahudiler yaklaşık 1.500 yıldır Almanya'da yaşıyor olsalar da, 1860'lara kadar tam Alman vatandaşı olmalarına izin verilmiyordu. Bu döneme kadar, Yahudiler Almanya'da bazı işleri yapamıyor ya da mülk alamıyordu. Birçoğu Einsteinların yaptığı gibi kırsal köylerde yaşıyordu. Ancak Almanya

Hermann Einstein ve Pauline Einstein

değiştikçe Yahudiler yeni fırsatlar için şehirlere göç ettiler. Evlendikten bir yıl sonra Hermann ve Pauline, Tuna Nehri kıyısında dolambaçlı sokakları olan eski bir ortaçağ kenti olan Ulm'a taşındı. Burada Hermann, kuzenleriyle birlikte sahibi olduğu bir şirket ile kuş tüyü yataklar satmaya başladı.

Einsteinlar, göze batmayan Yahudilerdi. Düzenli olarak sinagoga gitmediler. Hermann ve Pauline birçok Yahudi geleneğini

reddetti. Ancak Yahudi halkının bilgi ve eğitime verdiği değeri paylaştılar. Albert de bu değerleri hayatının büyük bir kısmında uyguladı.

Hermann ve Pauline'in mutlu, orta sınıf bir evliliği vardı. Onları tanıyan insanlar Pauline'i sevecen ama inatçı olarak nitelendirdi. Hermann, işletmelerinin mali iniş çıkışlarına rağmen hep iyimserdi.

MÜNİH VE MAJA

Albert doğduktan bir yıl sonra, Hermann kardeşi Jakob ile Münih'te bir elektrik tedarik şirketi kurdu. Ne şans! Kuş tüyü işi başarısız oldu ve elektrik geleceğin endüstrisiydi. Ampul yeni icat edilmişti ve herkes yeni teknolojiyi istiyordu. Ayrıca Hermann matematik ve bilimi hep sevmişti.

Einstein'lar Münih'e ilk taşındıklarında, şehirde üçüncü katta bir daire kiraladılar. Albert'in kız kardeşi Maria burada 18 Kasım 1881'de doğdu. Albert onu ilk kez gördüğünde "Ama tekerlekleri nerede?" diye sordu. Ona yeni kız kardeşinin oynayabileceği biri olduğunu söylediler: Bu yüzden kardeşinin bir oyuncak olduğunu düşündü. Gerçektende Maria, Albert'in en yakın arkadaşı oldu.

Einsteinlar muhtemelen küçük bir kız kardeşin Albert'i kabuğundan çıkaracağını umuyordu. İki buçuk yaşında olmasına rağmen zar zor konuşuyordu. Ailenin hizmetçisi ona konuşmadığı için "uyuşturucu" sıfatını takmıştı. Yıllar sonra Einstein, "İki ile üç yaş arasındayken, tam cümlelerle konuşma arzusunu söyledi. "Ne kadar rutin olursa olsun söylediği her cümle için, dudaklarını hareket ettirerek yumuşak bir şekilde tekrarları," diye hatırladı Maria. Konuşurken bile yumuşak ve yavaş konuşuyordu. Bu alışkanlığını yedi yaşına kadar sürdürdü.

Pauline Einstein, iki küçük çocuğunu bağışsız olmaya teşvik etti. Albert'a mahalleyi gösterdikten sonra, Münih sokaklarında yalnız yürümesine izin verdi, hem de dört yaşından itibaren. Ancak, güvende olduğundan emin olmak için, arkadaşlarından birinin oğlundan Albert'ı gizlice takip etmesini rica etti.

Albert'in annesi oğlunun bir enstrüman çalmayı öğrenmesini istedi, bu yüzden altı yaşında eline bir keman verildi. Pauline Einstein başarılı bir piyanistti, ancak müzik sevgisi hemen çocuğunun ilgisini çekmedi. İlk keman öğretmeni, Albert bir ders sırasında öfke nöbeti geçirip bir sandalyeyi fırlattıktan sonra evden kaçtı. 13 yaşındayken Mozart'ın sonatını duyunca annesinin müzik tutkusunu paylaşmaya başladı. Yıllar sonra şöyle dedi: "Eğer fizikçi olmasaydım, muhtemelen müzisyen olurdum. Sık sık müzikle düşünüyorum. Hayatımı müzik açısından görüyorum."

Einsteinlar'ın evinde yaşam genç Albert için uyarıcıydı. Babası ve Jakob Amca fabrikalarından eve aletler getiriyorlardı. Albert beş yaşındayken hastalandığında, babası ona oynamak için bir pusula verdi. Albert pusulayı salladı ve ters çevirdi, ama iğnesi her zaman kuzeyi gösterdi. "Hala hatırlayabiliyorum..... bu deneyim bende derin ve kalıcı bir izlenim bıraktı. Bunun arkasında çok gizli bir şeyler olmalıydı." diye düşündü.

OKUL ZAMANI

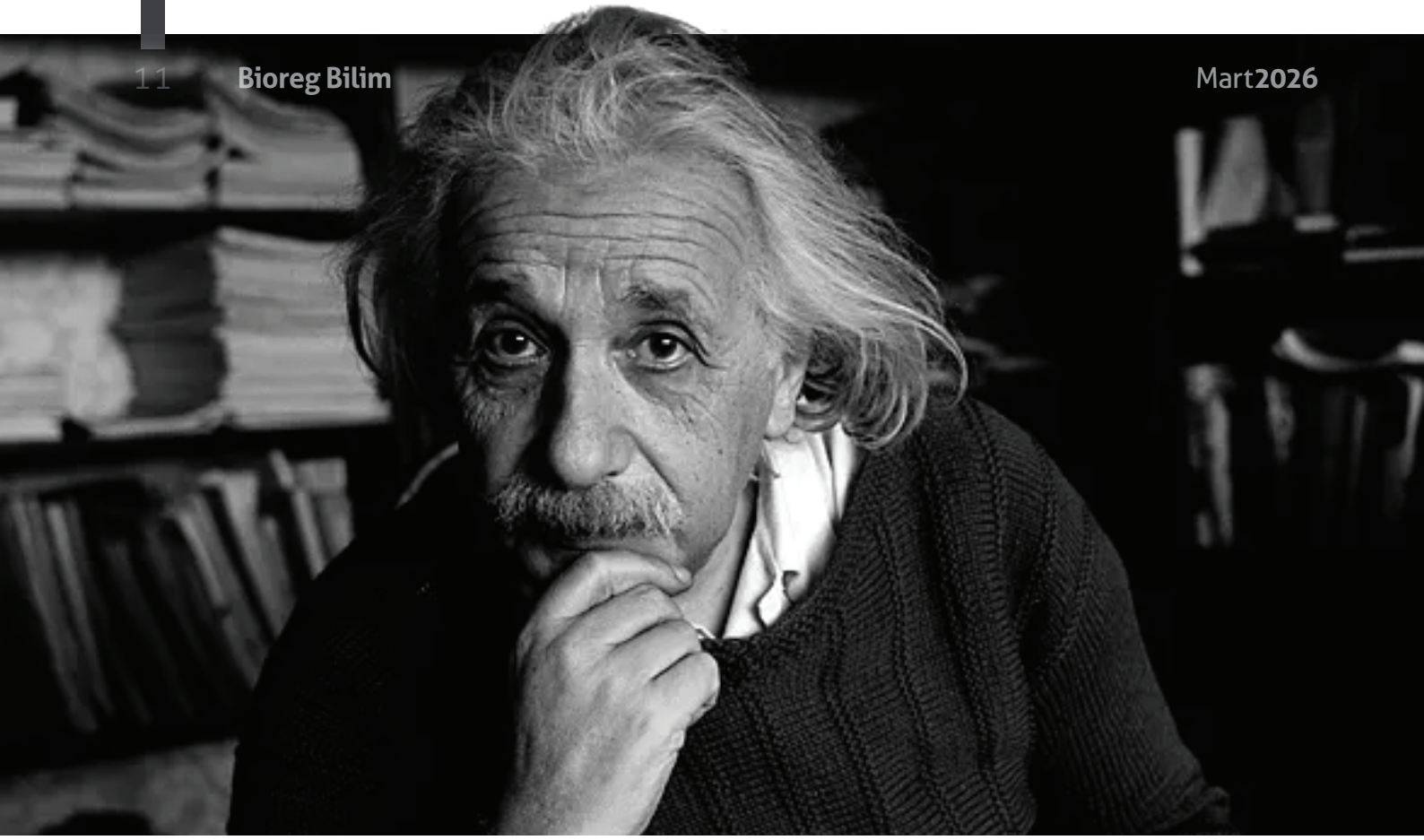
Albert Einstein altı yaşına gelene kadar evde öğrenim gördü. Okula dönemi geldiğinde ailesi, Münih'in bir banliyösü olan Sendling'de yeni bir eve taşındı. Jakob amcası yan evi satın aldı ve iki aile Albert'in tavuk ve güvercinlerle oynamayı sevdiği ortak bir arka bahçeyi paylaştı. Einstein kardeşler J. Einstein & Cie şirketini, 1885'te kurdular. Şirketin 200 çalışanı vardı.

Münih'teki Bavyera Ekim Festivali'ni aydınlatmak için ilk sözleşmeyi imzaladılar. İşleri iyiydi. Albert, 1 Ekim 1885'te yakındaki bir Katolik ilköğretim okulu olan Petersschule'de derslere başladı. İkinci sınıfa başladı ve iyi bir öğrenciydi. Tek sevmediği ders spordu.

Petersschule'deki sınıflarda 70'e yakın öğrenci olmasına rağmen, Albert zorunda kalmadıkça arkadaş edinmedi. Okuldaki tek Yahudi çocuk olarak, sınıf arkadaşları alay

Beş yaşında Albert ve üç yaşında Maja

ettiler ve zamanla kötü davranışlar ile de karşılaştı. "Okuldan eve dönerken fiziksel saldırılar ve hakaretler oldukça sıkı," diye hatırladı Einstein.

Albert, spor yapmaktan ve askercilik oynamaktan hoşlanan diğer öğrenciler gibi değildi. Aslında, çok küçük yaşlardan beri askeri herhangi bir şeyi reddetti. Bir öğleden sonra sınıfı, Alman Kraliyet Muhafızları geçerken bayrakları sallamak için geçit töreni boyunca sıraya sokuldu. Ailesine "Büyüdüğümde, o zavallı insanlardan biri olmak istemiyorum," dedi.

Albert'in umursamadığı sadece militarizm değildi; herhangi bir otorite figürüne de karşıydı. Katı disipline karşı duruşu 1888'de liseye kaydolduğunda daha da güçlendi. "İlkokuldaki öğretmenler bana talim çavuşları gibi, lisedekiler de teğmenler gibi geliyordu" dedi.

Albert'in yeni sınıf arkadaşları yine pek hoş değillerdi. Öğrenciler ona "Dürüst John" anlamına gelen Biedermeier adını verdiler. Başka bir deyişle, inek. Bu onu rahatsız ettiyse de, pek belli etmedi.

Einstein için lisedeki dersler zor değildi. Matematiği, fiziği ve Latince'yi sevdi. Ancak tarih, coğrafya, Fransızca veya Yunanca ile ilgilenmiyordu. Onun yerine evde Jakob Amca (ona cebiri tanıtan) ve bir aile dostu Max Talmud ile entelektüel tartışmalar yapmayı tercih etti.

Yahudi kültüründe bir ailenin Cuma gecesi Şabat Günü'nde dindar bir akademisyeni akşam yemeğine davet etmesi adeti vardır. Einstein'lar, Münih Üniversitesi'nde tıp öğrencisi olan Talmud'u Perşembe gecesi yemeklerine davet ederek kendi geleneklerini yerine getirdiler. Talmud, 10 yaşındaki Albert'in resmi olmayan eğitmeni oldu. Her hafta Albert'in okuması için bilim, matematik ve felsefe üzerine kitaplar getirir ve ertesi hafta bunları tartışırlardı. Albert'in favorisi Aaron Bernstein'in Doğal Bilimler Kitap dizisiydi ve 21 kitaptan oluşuyordu. Bernstein, bir kitabında ışığın hızı ve bir telgraf telindeki bir sinyale binmenin nasıl bir şey olduğunu yazdı. Bernstein bir diğer kitabında okuyuculardan hareket eden bir trene atılmış bir merminin hareketi hakkında bir düşünce deneyi yapmalarını istedi - merminin yolu, onu ateşleyen kişiye kıyasla trendeki birinden nasıl farklı görünecekti?

Albert 12 yaşındayken, Talmud ona bir nefeste okuduğu bir geometri kitabı olan Öklid'in Unsurları'nı verdi. Albert bütün hafta problemler üzerinde çalışır ve her Perşembe gecesi Talmud'a gösterirdi. Albert daha sonra analize geçti. Talmud "Matematiksel dehasının uçuşu o kadar yüksekti ki artık takip edemedim" dedi.

İTALYA

Einstein kardeşler, elektrik işleri büyüdükçe hızla başarısız olmaya başladılar. Diğer şirketler sektöre giriyor ve rekabet şiddetleniyordu. 1894'te Münih'in merkez bölgesinde elektrikli aydınlatma işini kaybettiler ve şirket iflas etti.

Einsteinlar zor bir karar verdiler. O zaman İtalya Almanya kadar "elektrikli" değildi. Bu nedenle Jakob ve Hermann her iki aileyi de Milano'ya taşımaya ve baştan başlamaya karar verdiler. 15 yaşında olan Albert, liseyi bitirmek için uzak akrabalarıyla Almanyada kaldı.

Çok geçmeden perişan oldu. Maja'yı ve ailesinin çok özledi. Okul ise daha da beter

Zürich Politeknik Enstitüsü — Poli

hale geldi. Sınıf öğretmeni Joseph Degenhart ona sınıfın önünde hiçbir şeyi beceremediğini söyledi. Degenhart, Albert'ın tavrını beğenmiyordu. "Orada arka sırada gülümseyerek oturuyorsun. Bu da öğretmenin sınıfından duyduğu saygıyı baltalıyor" dedi.

Albert bir plan hazırladı. Birincisi, Max Talmud'un doktor olan ağabeyi Bernard'ın, "sınırsız tükenmişlikten" muzdarip olduğunu ve okula ara vermesi gerektiğini söyleyen bir not yazmasını sağladı. İlâveten matematik öğretmenine, lise matematik müfredatında ustalaştığını söyleyen bir tavsiye mektubu da yazmasını sağladı. Sonra 29 Aralık 1894'te Albert, İtalya'ya giden bir trene bindi. Albert ailesine Münih'e dönmek istemediğini söyledi. Dahası, Alman vatandaşlığından çıkmak istedi. 16 yaşında okula gitmeyen her Alman erkeğin orduya kaydolması gerekiyordu ve 15 yaşındaydı. Okulda olanlar mezun olduktan sonra kaydolmak zorunda kaldılar. Ebeveynleri önce arzusunu desteklemediler ama sonrasında onu dinlediler.

Dersler olmayınca Albert birkaç gün babasının fabrikasında ona yardım etti. Ancak daha çok İtalyan kırılarında dolaşıp, kütüphanelerde ve müzelerde zaman geçirdi. Hermann'ın oğlunun bir meslek düşünmeye başlamasını istemesi çok uzun sürmedi. Albert, Zürich Politeknik Enstitüsü'ne (bugün Eidgenössische Technische Hochschule veya ETH olarak bilinir) katılmak istediğine karar verdi. Çoğu insan buna Poli dedi. Neyse ki, Poli öğrencilerinin lise diplomasına sahip olmasını şart koymuyordu, sadece giriş sınavlarını geçmeleri ve en az 18 yaşında olmaları gerekiyordu.

Bir aile dostunun ve Albert'ın matematik öğretmenin mektubunun yardımıyla, Poli Albert'ın yaşını göz ardı etmeye karar verdi. Sınavlara 1895 sonbaharında girdi. Fizik ve matematik bölümlerini geçmesine rağmen Fransızca, botanik, zooloji, edebiyat ve kimya bölümlerinde başarısız oldu. Buna rağmen, eğer ortaokul diplomasını alırsa kabul edileceği söylendi. Albert'ın Almanya'daki liseye dönmeyi kabul etmesinin hiçbir yolu yoktu. Nereye gidebilirdi?

AARAU

Albert'ın Poli'ye girememesinde bir hayır vardı. O sonbahar Zürich'in batısındaki Aarau kasabesindeki İsviçre Kanton Aarau Okulu'na kaydoldu. Lisenin aksine, Aarau'da bağımsız düşünmeye teşvik edildi. Yıllar sonra "O kurum üzerimde unutulmaz bir izlenim bıraktı, demir yumrukla yönetilen bir Alman lisesinde geçirdiğim altı yıllık kıyaslama. Seçim özgürlüğüne ve kendi hesap verebilirliğine dayalı bir eğitimin, rejime, dış otoriteye ve hırsılara dayanan bir eğitimden ne kadar üstün olduğunu gerçekten anlamamı sağladı." dedi.

Einstein ilk önce kendine bir ışık huzmesi üzerinde seyahat etmenin nasıl bir şey olacağını sordu. Işık dalgası durur mu? Ve eğer olsaydı, bu neye benzeyecekti? Bu hızda kendi önünde bir ayna tutsaydı, yansımasını görür müydü? Bu durum için Aarau'daki öğretmenlerin bir tavsiyeleri vardı: bir düşünce deneyi.

Ailesi hala İtalya'da olduğu için Albert, Yunan ve tarih profesörü Jost Winteler'in ailesiyle birlikte kaldı. Wintelerler yedi ço-

cukları ile birlikte onu evlerinde ağırladılar ve Albert onlara Papa ve Mamerl (Küçük Anne) demeye başladı. Hafta sonları dağlarda uçurtma uçurdular ve yerel bitki ve hayvanları tanımayı öğrendikleri uzun yürüyüşler yaptılar.

Albert 1895'te okulun Noel tatili sırasında eve gittiğinde babasından tekrar Alman vatandaşlığından çıkmasına yardım etmesini istedi. Albert Einstein'ın Alman vatandaşlığı 28 Ocak 1896'da resmen iptal edildi. Ancak İsviçre vatandaşlığına başvurmak için de hala küçüktü. Albert'in bu süreci başlatmak için 1899'a kadar beklemesi gerekti. Şimdilik, ülkesi olmayan bir gençti. Albert Haziran 1896'da liseden ikinci olarak mezun oldu. Fransızca dersi için son denemesinde şöyle yazdı:

"Eğer şanslıysam ve sınavlarımı geçerse, Zürih Politeknik'e kayıt olurum. Matematik ve fizik okumak için dört yıl orada kalacağım. Sanırım bu bilimlerin teorik bölümünü seçerek bu bilim alanlarında öğretmen olacağım. Bilimin sunduğu bağımsızlık beni çok etkiledi."

Poli için giriş sınavlarına tekrar girdi ve bu sefer hepsinden geçti.

ÜNİVERSİTE HAYATI

Einstein, Zürih Politeknik Enstitüsü'ne gittiğinde, okul bugünkü çoğu kolejden çok farklıydı. Dört yıllık bir eğitimde sadece iki sefer sınav yapılıyordu, ara sınavlar ve finaller. Öğrencilerin derslere ve laboratuvarlara katılmaları bekleniyordu, ancak zorunlu değildi. Ödev yoktu. Final tezi dışında ani kısa sınavlar veya araştırma makaleleri yoktu. Bir hayalperest için mükemmel ve tehlikeliydi.

Albert Einstein sonbaharda Union Street'te bir odaya taşındı ve 29 Ekim 1896'da derslere başladı. 17 yaşındaydı, Poli kendisi için kuralları 6 ay kadar esnetmişti. Anne tarafından varlıklı teyzesi Julie, masrafları için ona ayda 100 İsviçre Frangı gönderdi. İsviçre vatandaşı olmak için her ay bu paranın bir kısmını başvuru için biriktirdi.

Einstein'la Poli'ye katılan yaklaşık bin öğrenci olmasına rağmen, sınıfında fizik okuyan sadece beş kişiden biriydi. Öğrencilerin çoğu mühendis veya öğretmen olmak için oradaydı. Teknik olarak, Einstein eğitim dersleri almaya da fizikçi değil fizik öğretmeni olmak için okuyor gibiydi.

Lisede geçirdiği günlerin aksine, Einstein Poli'de birçok arkadaş edindi. Bir Cumartesi resitali sırasında ömür boyu arkadaş olacakları matematik öğrencisi Marcel Grossmann ile tanıştı. Grossmann ile tanışmamış olsaydı, Einstein muhtemelen üniversiteyi bitiremezdi.

Grossmann, her derse katılan ve ayrıntılı notlar alan ciddi bir öğrenciydi. Öte yandan Einstein kendi çalışma biçimini tercih etti. Sınıfta öğretilenlerden ziyade daha ilginç bulduğu konuları okumak için zamanın çoğunu harcadı. Ara sınavlar yaklaşırken, Einstein sınıf arkadaşlarına yetişmek zorunda olduğunu fark etti. Grossmann'ın notlarını sınavlara hazırlanmak için ödünç aldı. Plan işe yaradı. Einstein sınıfında ara sınavlarda ilk sırayı aldı. Yine de Gross-

mann'ın postunu kurtardığını bilecek kadar zekiymi. "Bu notlar olmasaydı bana ne olacağını düşünmek bile istemiyorum." diye itiraf etti. İkinci sırada yer alan Grossmann, Einstein'ın aklına güveniyordu. Einstein'la tanıştıktan kısa bir süre sonra babasına "Einstein bir gün harika bir adam olacak" dedi.

MILEVA MARIC'

Einstein ile fizik okuyan diğer dört kişiden biri de Mileva Marić'ti. Fizik okumak için Poli'ye kaydolun beşinci kadındı. Marić bugünkü Sırbistan'ın bir parçası olan Avusturya-Macaristan'daki Novi Sad'dan geldi. Babası Milos, mahkeme katibi, daha sonra hakim olan eski bir askerdi; annesi Marija zengin bir Sırp aileden geliyordu. Mileva, üç çocuğun ilki olarak 19 Aralık 1875'te doğdu. Çıkkık bir sol kalça ile doğdu, bu da bir bacağının diğerinden daha kısa olmasına neden oldu. Bu yüzden biraz aksak yürüyordu.

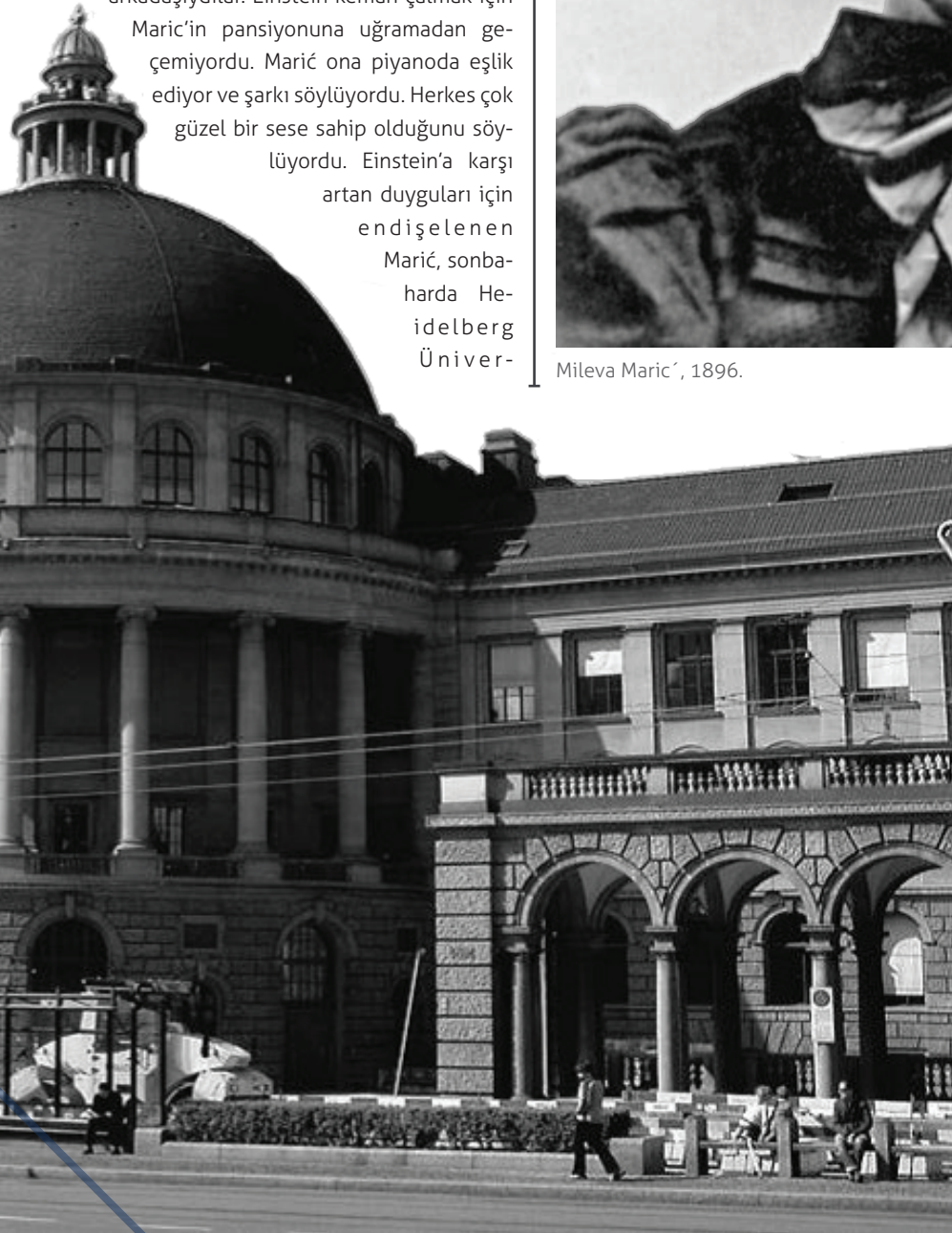
Milos ve Marija Marić çocukları için her zaman en iyisini istediler. Mileva okulda matematik ve bilim alanlarında oldukça kabiliyetli olduğunu gösterdi, ancak liseye kadar okuyabildi. 1800'lerin sonlarında, kadınların Avusturya-Macaristan'da koleje gitmesine izin verilmiyordu. Aslında İsviçre, Marić'in başvurabildiği tek Almanca konuşan ülkeydi.

Marić başlangıçta Zürih Üniversitesi'ne tıp öğrencisi olarak kaydoldu, ancak bir dönem sonra Einstein'la aynı zamanda Poli'ye geçti. Ciddi ve kendini okula adanmış bir öğrenciydi. Poli'deki ilk yıllarında sadece sınıf arkadaşlarıydılar. Einstein keman çalmak için

Marić'in pansiyonuna uğramadan geçemiyordu. Marić ona piyanoda eşlik ediyor ve şarkı söylüyordu. Herkes çok güzel bir sese sahip olduğunu söylüyordu. Einstein'a karşı artan duyguları için endişelenen Marić, sonbaharda Heidelberg Üniversitesi

Mileva Marić, 1896.

sitesi'ne geçti. Bir yıldan az bir süre sonra geri döndü. Birbirlerine takma adlar verdiler, Einstein ona Doxerl ve Marić de ona derdi.

KÖPRÜLERİ YAKMAK

Einstein'ın yeni romantizmi, sınıf çalışmasına karşı tutumunu değiştirmede. Aslında, işleri kötüleştirdi. Einstein kısa süre sonra kendisini Poli öğretmenlerinin tozlu ve modası geçmiş derslerinden çok daha iyi olduğuna ikna etti. Einstein'ın matematik profesörü Hermann Minkowski daha sonra ona "tembel köpek" diyecekti. Yeni Başlayanlar için Fiziksel Deneyler laboratuvarı eğitmeni Jean Pernet ise daha da az nazikti. Temmuz 1899'da Einstein ders sırasında bir patlamaya neden oldu. Patlamada sağ elini yaraladı ve dikiş atılması gerekti. Bir süre keman çalamadı. Pernet ona "Heyecanlısın ama fizikte umutsuzsun," dedi. "Kendi iyiliğin için başka bir şeye, tıbbı, belki, edebi-

yata veya hukuka geçmelisin." Einstein bu kariyer tavsiyesine uymadı, ancak teorik fiziğe odaklanacağına söz verdi.

En kötü tartışmalarını, Poli'ye girmesine yardımcı olan fizik profesörü Heinrich Weber ile yaşadı. Weber'in zamanın gerisinde olduğunu, çünkü Michael Faraday tarafından kapsanan elektromanyetik radyasyon konusunda çığır açan bir fizikçi olan James Clerk Maxwell'in çalışmalarını öğretmediğini söyledi. Weber, "Çok zeki bir çocuksun, Einstein, çok zeki bir çocuksun," dedi Weber. "Ama büyük bir hatan var, kendine asla laf söyletmiyorsun." Einstein araştırma tezine geçtiğinde bir yanlış makaleye yazıldı. Weber yeniden yazmasını istedi. Kafelerde geçirdiği zaman, dağ yürüyüşleri ve Zürih Gölü'ni seyrettiği tüm öğleden sonraları Einstein'ı etkiledi ve Grossmann'ın notları bile ona yardımcı olmadı. Temmuz 1900'de, final sınavlarında, Zürih Politeknik bölümünde beş kişilik sınıftan dördüncü oldu. Marić ise beşinci oldu ve mezun olamadı.

YALNIZ VE İŞSİZ

Mezun olduktan sonra Albert Einstein kendini birden gerçek dünyada buldu. Cenova'daki teyzesi ona para göndermeyi bıraktı. İtalya'da babasının en son ticari kuruluşu başarısız olmuştu; ailesi, iş ararken onu destekleyecek bir konumda değildi.

Einstein bir üniversitede, belki bir fizik bölümünde asistan olarak iş bulmak istiyordu. Tüm Avrupa'daki profesörlere özgeçmişini gönderdi, ancak şansızdı. Poli bile onu istemedi. İnsanların bana söylediklerinden biliyorum, eski öğretmenlerimden hiçbirinden hoşlanmıyor. diye yazdı Einstein, bir arkadaşına bir mektupta.

Bu arada Albert ve Mileva'nın ilişkisi daha da ciddileşti ve evlilikten bahsetmeye başladılar. Aynı olduklarında birbirlerine aşk mektupları yolladılar. Einstein, "Sizi bulduğum için çok şanslıyım, benim dengim ve benim kadar güçlü ve bağımsız bir varlık" diye yazdı Einstein. Bazen de onun için klişe şiirler yazdı.

Pauline Einstein, oğlunun Mileva'ya olan ilgisinden hoşlanmadı. Mileva'nın Albert için yeterince iyi olduğunu düşünmedi ve ona söyledi. Mileva Yahudi değildi; Doğu Ortodoks'uydu. Albert'den üç yaş büyüktü. Pauline onun çekici olmadığını da düşündü. Aile ziyaretlerinden birinde Einstein daha evlenmedikleri halde Mileva'dan karısı olarak bahsetti. Albert Mileva'ya daha sonra ne olduğu şöyle ifade etti: "Mama kendini yatağa attı, başını yastığa gömdü ve bir çocuk gibi ağladı. Kendine gelince, derhal saldırıya geçti: "Geleceğini mahvediyor ve fırsatlarını yok ediyorsun, iyi bir aile onu istemez, hamile kalırsa, gerçek bir karmaşa içinde olacaktır."

Pauline Einstein'ın korkusu kısa sürede gerçek oldu. 1901 baharında, Mileva Marić hamile kaldı. Albert ve Mileva, bebeğin doğumu için ebeveynlerinin Novi Sad'daki evine dönmeye karar verdiler. Zürih'ten ayrılmadan önce, Mileva final sınavlarına ikinci kez girdi ve tekrar başarısız oldu.

1899'da üniversite öğrencileri (soldan sağa): Marcel Grossmann, Albert Einstein, Gustav Geissler ve Eugen Grossmann

Ocak 1902'de Mileva, Lieserl adlı bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Lieserl'e ne olduğu hakkında çok az şey biliniyor, çünkü Einstein ve Marić doğumu en yakın arkadaşları ve aileleri dışında gizli tuttular. Marić bebek olmadan İsviçre'ye döndü. Lieserl evlatlık mı verildi? Marić'in ebeveynleri, akrabaları ya da belki de en yakın arkadaşı Helene Savić onu Albert ve Mileva evlenene kadar yetiştirdi mi?

Tarihçiler Einstein'ın Eylül 1903'te yazdığı bir mektuba dayanarak, Lieserl'in kızıl ateşe yakalandığına inanıyorlar. Bu ciddi hastalık genellikle ölüme yol açar ve hayatta kalanlarda bile sağrlık veya beyin hasarı gibi engeller bırakılabilir. Lieserl hayatta kalsın ya da kalmasın, ona dair bir kayıt yok. Lieserl Avusturya-Macaristan'da doğduktan bir ay sonra Einstein'ın İsviçre vatandaşı olma başvurusu onaylandı. İsviçre'de bir iş bulabilmek için buna ihtiyacı vardı. Marić'e, "Ne kadar mütevazı olursa

olsun hemen bir pozisyon arayacağım. Bilimsel hedeflerim ve kişisel duruşum, en alt pozisyonu bile kabul etmeme engellemeyecek" dedi. Gerçekten de Einstein, Winterthur'daki bir teknik okulda alt düzey matematik öğretmeni olarak üç aylık bir işe girdi. Bundan sonra, Schaffhausen'deki bir yatılı okulda İngiltere'den bir öğrenciyeye ders verdi. Çok fazla ödeme yapılmadı ve sadece birkaç ay sürdü. Daha sonra Einstein patronuyla tartıştı ve kovuldu.

